

GULATING LAGMANNSRETT

gjør vitterlig:

År 2003, den 16. september ble av Gulating lagmannsrett

Lagdommer Bjørn Lillebergen

Lagdommer Margareth Christophersen

Lagdommer Daniel Lunde

i kjæremålssak nr. 03-00957

Kjærende part: John F. Knutsen

Prosessfullmektig: Advokat Sigurd Knudtzon, Oslo

Motpart: Ole Andreas Knutsens dødsbo

Prosessfullmektig: Advokat Lars A. Bauge, Haugesund

avsagt slik

K J E N N E L S E:

Saken gjelder spørsmål om arvingenes innsynsrett i tilknytning til bobehandlingen.

Den kjærende part, John F. Knutsen er en av 8 arvinger i Ole Andreas Knutsens dødsbo. Det ble i 1993 åpnet offentlig skifte av dødsboet, og advokat Lars Arne Bauge er oppnevnt som bobestyrer.

John F. Knutsen har i tilknytning til bobehandlingen fremsatt krav overfor Haugesund tingrett om at arvingene fortløpende får tilsendt kopi av bobestyrers korrespondanse i anledning av skiftebehandlingen. I et brev fra Haugesund tingrett til John F. Knutsen datert 25.03.2003 ble dette kravet avslått.

John F. Knutsen har i henhold til skiftelovens § 27 i rett tid påkjært tingrettens beslutning. Advokat Lars Arne Bauge har på vegne av dødsboet inngitt tilsvarende hvor det gjøres gjeldende at tingrettens beslutning er korrekt.

Den kjærende part har i det vesentligste anført :

Tingrettens avgjørelse bygger på feil lovanvendelse, og kan således påkjæres, jfr. skiftelovens § 27.

Tingretten har uriktig lagt til grunn at skiftelovens §§ 17 og 19 i tilstrekkelig grad ivaretar arvingenes og legatarenes interesser med hensyn til innsyn i bobehandlingen.

Det rettslige utgangspunkt for vurderingen av om arvingene har krav på å få tilsendt fortløpende kopier av bobestyrers korrespondanse må være skiftelovens § 15, hvorefter "Skifteretten har å dra omsorg for at boets eiendeler under skiftet nyttiggjøres og skjøttes på hensiktsmessig måte". Disse hensyn kan best ivaretas ved fortløpende informasjon til arvingene, med de muligheter dette gir for innspill fra disse overfor bobestyreren.

Bobehandlingen i Ole Andreas Knutsens dødsbo har pågått i snart 10 år, og verdiene i boet utgjør ca. kr 100 mill. Det må antas at bobehandlingen nå nærmer seg slutten, og det er viktig at bobestyreren frem til boets avslutning treffer løpende beslutninger som er overensstemmende med interessene til dem som etter utlodningen blir eiere av boets eiendeler.

Bobestyreren kan ikke høres med at kopiering og utsendelse av den løpende korrespondanse vil representere en arbeidsmessig og økonomisk belastning som må vektlegges. Det er meget betydelige verdier i boet, og det praktiske arbeid som må utføres kan gjennomføres av kontorphonale. Kostnadene vil være marginale i forhold til nytten for arvingene med fortløpende informasjon. Den ordning som er krevd vil også medføre at den tid bobestyreren frem til nå har brukt til å skrive rapporter til arvingene, kan reduseres.

Det vil for øvrig være i strid med "alminnelige rettsgrunnsetninger" at arvingene ikke får innsyn i dokumenter de har en legitim interesse i å få tilgang til.

Forvaltningen av boet er av forvaltningsrettslig karakter, og de forvaltningsrettslige prinsipper om rett til partsinnsyn må komme til anvendelse, jfr. forvaltningslovens § 18. Arvingene og legatane faller i forvaltningsrettslig terminologi inn under partsdefinisjonen i forvaltningslovens § 2 E.

Retten til partsinnsyn i sakens dokumenter er et grunnleggende prinsipp, og det ville være i strid med kravet til "harmonisk og konsekvens i rettssystemet" dersom livsarvingene i et dødsbo skulle ha en dårligere innsynsrett enn det som følger av forvaltningslovens regler.

Det vises også til "sykejournal-dommen", inntatt i Rt. 1977 side 1035, hvor retten til innsyn i egne journaler ble ansett å være hjemlet i "alminnelige rettsgrunnsetninger." Bobehandlingen har for øvrig vist at det er behov for at dokumentinnsyn gis på den måte den kjærende part har krevd. Det er i den forbindelse vist til at den kjærende part under bobehandlingen har bedt om tilgang på dokumenter uten at dette er imøtekommet. I tillegg har det ved ett tilfelle vært innkalt til skiftemøte hos bobestyreren med en dags varsel med meddelelse om at nødvendig dokumentasjon vil bli utlevert i møtet. Dette fratar arvingene mulighetene for forberedelse og relevant innspill i forhold til de tema som skulle tas opp på møtet.

Bobestyreren kan ikke høres med at det informasjonssystem som er etablert representerer en fornuftig balanse mellom strategiske temaer arvingene bør forholde seg til, og driftsmessige konsekvenser av disse. Strategiske valg og drift av boet kan gjensidig påvirke hverandre, og det kan være ulike oppfatninger av hvilke spørsmål som er av henholdsvis strategisk og driftsmessig karakter. Det er derfor uheldig at det overlates til bobestyreren å selektere hva arvingene skal holdes orientert om.

Arvingenes innsynsrett i boets dokumenter er ikke spesifikt regulert i skifteloven. Det er derfor naturlig å se hen til hvorledes spørsmålet er regulert i de alminnelige rettergangsregler med hensyn til parter innsynsrett i saksdokumentene, og som tidligere nevnt forvaltningslovens regler om partsinnsyn. I tillegg til dette kommer at innsynsretten representerer en grunnleggende rettssikkerhetsgaranti, hvilket tilsier at reelle hensyn må tillegges en større vekt enn en innskrenkende tolkning av skiftelovens § 27, annen setning.

Det er nedlagt slik påstand:

- "1. Hver enkelt av arvingene i dødsboet til O. A. Knutsen skal ha rett til fullstendig og fortløpende innsyn i alle boets forhold, inklusive rett til fortløpende å motta kopi av all inngående og utgående korrespondanse.
2. John F. Knutsen tilkjennes saksomkostninger."

Kjæremotparten har i det vesentligste anført:

Tingrettens beslutning tar utgangspunkt i skifteloven § 15, og bygger på en riktig fortolkning av denne bestemmelsen. Kjæremålet gjelder i realiteten ikke skifterettens rettsanvendelse, men det skjønn som er utøvd med hjemmel i skifteloven § 15. Denne skjønnsutøvelse kan ikke påkjæres, jfr. skifteloven § 27, annen setning.

Som påpekt i bobestyrerens brev til skifteretten datert 19.03.2003 får arvingene innsyn i alt de ber om hva angår boets aktivamasse, og gjennom de statusrapporter som utarbeides inviteres de til å kommentere alle strategiske spørsmål før avgjørelse treffes. I tillegg får arvingene en omfattende rapport på ca. 200 sider med orientering om siste års bobehandling.

Arvingene er verken gjennom skiftelovens bestemmelser eller andre regler tillagt noe driftsansvar i boet, den oppgave er tillagt bobestyrer etter delegasjon fra skifteretten.

Boet har vært konfliktfylt, og det ville medføre en håpløs driftssituasjon dersom bobestyreren skulle måtte involvere de 8 arvingene i den driftsmessige oppfølging. Det er dette, og ikke arbeidet forbundet med kopiering og utsendelse av korrespondanse som er innvendingen mot den form for innsynsrett som er krevd.

Det må også tillegges vekt at en ikke vesentlig del av bomassen er knyttet opp til aksjeselskaper med bobestyreren som styreformann. Det er aksjeloven, og ikke skifteloven som regulerer informasjonsflyten i aksjeselskaper. Dødsboet er aksjonær i disse selskapene, og aksjonærer kan ikke kreve å få tilsendt kopi av all korrespondanse i et aksjeselskap, eller involvere seg i de driftsmessige forhold i selskapet. Dette må håndteres av styret. Ved eventuell misnøye med styret er aksjonærenes sanksjonsmuligheter knyttet opp til valg av nytt styre. Domstolene kan ikke pålegge et selskap informasjonsflyt på tvers av aksjelovens bestemmelser selv om et dødsbo skulle være majoritetsaksjonær.

Det er nedlagt påstand om at lagmannsretten stadfester tingrettens avgjørelse og tilkjenner boet saksomkostninger med kr 5.000.

Lagmannsretten skal bemerke:

Innledningsvis bemerkes at ingen av partene har bedt om at det avholdes muntlig forhandling om kjæremålet, og lagmannsretten kan ikke se at særlige grunner taler for dette.

I kjæremålet er O.A. Knutsens dødsbo angitt som saksøkt (senere som kjæremotpart). Skifteretten har ved håndteringen av kjæremålet forholdt seg til boet som kjæremotpart, og på vegne av boet har bobestyreren inngitt tilsvaret. Det er i tilsvaret ikke reist innsigelser mot at kjæremålet er rettet mot boet.

Under henvisning til kjennelse avsagt av Høyesteretts kjæremålsutvalg 20.06.2003 i sak HR-2002-01680 legger lagmannsretten til grunn at boet som sådan ikke kan være part i en sak som gjelder den "allmenne styringa av eit dødsbo". Det vises til pkt. 32-36 i kjennelsen.

Det bemerkes at partene er gitt anledning til å uttale seg om dette spørsmålet. Den kjærende part har inngitt prosesskrift hvor det under henvisning til kjennelsen fremholdes at kjæremålet må realitetsbehandles selv om dette ikke kan rettes mot boet. Kjæremotparten har ikke gitt avgitt uttalelse.

Lagmannsretten finner at kjæremålet mot boet må avvises, men at det skal undergis realitetsbehandling uten motpart. Det vises i den forbindelse til avsnitt 36 i kjennelsen avsagt av Høyesteretts kjæremålsutvalg 20.06.2003.

Det følger av skifteloven § 27 at tingrettens beslutning av 25.03.2003 kan påkjæres. Kjæremålsadgangen er imidlertid begrenset til tingrettens saksbehandling og rettsanvendelse, lagmannsretten kan ikke prøve om tingrettens avgjørelse er uhensiktsmessig eller uheldig.

Den kjærende part har anført flere selvstendige rettlige grunnlag for at en arving har krav på dokumentinnsyn i tilknytning til bobehandlingen. Basert på tingrettens beslutning, og de skriftlige uttalelser som foreligger fra bobestyrerens side, kan ikke lagmannsretten se at arvingenes innsynsrett er bestridt. Riktignok har den kjærende part anført at krav om innsyn i konkrete dokumenter ikke har vært innøst fra bobestyrerens side. Lagmannsretten tar ikke stilling til riktigheten av dette, men forutsetter at anmodning om innsyn i enkelt dokumenter og sakskomplekser blir innøst. Hvis så ikke skulle skje, er dette noe vedkommende arving må kunne få ordnet med skifterettens mellomkomst.

Det spørsmål kjæremålet i realiteten gjelder er således ikke om arvingene har innsynsrett, men hvorledes denne rett skal praktiseres. Konkret om arvingene kan kreve " fortløpende innsyn i alle boets forhold, inklusive rett til fortløpende å motta kopi av all inngående og utgående korrespondanse".

Den begrensning av kjæremålsadgangen som følger av skiftelovens § 27, 2, punktum medfører at lagmannsretten er avskåret fra å overprøve tingrettens beslutning om hvorledes innsynsretten i det konkrete boet skal praktiseres. Dog slik at lagmannsretten kan prøve hvorvidt innsynsretten i realiteten er tilsidesatt ved tingrettens beslutning, med den følge at denne fremstår som rettsstridig.

Ved vurderingen av om så er tilfelle er det naturlig å ta utgangspunkt i de bestemmelser i skiftelovens kap. 3 som skal sikre at arvingenes interesser blir ivaretatt under bobehandlingen.

Etter skiftelovens § 17 skal loddeierne så vidt mulig gis anledning til å uttale seg før skifteretten treffer noen avgjørelse av "betydning med hensyn til forvaltningen av boets eiendeler". Slik lagmannsretten ser det forutsetter bestemmelsen at løpende driftmessige spørsmål ikke må forelegges for loddeierne. Det krav som er fremsatt fra den kjærende part går således klart lengre enn det som kan utledes av denne bestemmelse.

Skiftelovens § 15 pålegger skifteretten, og derved bobestyreren å sørge for at boets eiendeler forvaltes på en hensiktsmessig måte. Sammenholdt med skiftelovens § 17 kan det heller ikke av denne bestemmelse utledes en rett for arvingene til å bli trukket inn i driftsmessige spørsmål under bobehandlingen, herunder rett til den form for innsyn som er krevet.

Som et generelt utgangspunkt legger lagmannsretten etter dette til grunn at skifteretten og bobestyreren har en vid skjønnsmessig kompetanse med hensyn til hvorledes innsynsretten skal praktiseres, og at det skal mye til før skjønnsutøvelsen kan ansees som rettsstridig.

Den kjærende part har imidlertid anført at spesielle forhold i dette konkrete boet tilsier at han får medhold i den påstand som er nedlagt. Herunder er det fremholdt at det er en nær sammenheng mellom de driftmessige og strategiske avgjørelser som treffes av bobestyreren.

Lagmannsretten kan ikke se at det i saken har fremkommet opplysninger som underbygger at loddeierenes innsynsrett rettsstridig er eller vil bli tilsidesatt gjennom den praksis som har vært fulgt av bobestyreren, og som tingretten har gitt sin tilslutning til. Som tidligere påpekt kan lagmannsretten ikke prøve tingrettens skjønnsutøvelse med mindre denne fremstår som rettsstridig.

Kjæremålet blir etter dette å forkaste.

Etter hovedregelen i tvml. § 175, 1. ledd tilkjennes boet saksomkostninger, idet det ikke er grunnlag for å anvende noen av unntakene i bestemmelsen. I henhold til det krav som er fremsatt tilkjennes sakomkostninger med kr. 5000,-.

Kjennelsen er enstemmig.

Slutning:

1. Kjæremålet mot Ole Andreas Knutsens dødsbo avvises.
2. Kjæremålet mot tingrettens beslutning forkastes.
3. Innen 2- to – uker fra forkynnelse av denne kjennelse betaler John F.Knutson kr. 5000,- -kronerfemtusen- til O. A. Knutsens dødsbo til dekning av saksomkostninger.

Bjørn Lillebergen

Margareth Christophersen

Daniel Lunde

Rett utskrift

Anne Lill Nøttveit
Anne Lill Nøttveit
vikar